

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขชุมชน:
เปิดประตูสู่ชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืนจังหวัดปทุมธานี¹

อัคนัย ขวัญอยู่

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กฤษฎา แก้วเกลี้ยง

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต

นักวิชาการอิสระ

akkaranai@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2018.24

บทคัดย่อ

งานศึกษาชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความสุขของคนในชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืน ใน 3 ระดับ คือ ความสุขระดับบุคคล ความสุขระดับครอบครัว และความสุขระดับสังคม 2) เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับความสุขของคนในชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืนใน 3 ระดับดังกล่าว และ 3) เพื่อสร้างตัวแบบเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับความสุขของประชาชน โดยผู้วิจัยได้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ในการศึกษาและดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ชุมชนคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,270 ราย โดยได้ผลการศึกษาที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1) จากการเก็บข้อมูลความสุขทั้ง 3 ระดับ โดยใช้มาตรวัดที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ย “ความสุขระดับครอบครัว” สูงที่สุด รองลงมาเป็น “ความสุขระดับบุคคล” และ “ความสุขระดับสังคม” มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) จากการใช้สถิติพยากรณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับต่างๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวแปรระดับ “ความคิดเห็นต่อการมีประชาธิปไตยในชุมชน” เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับตัวแปรความสุขทั้ง 3 ระดับ และความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางบวกทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา ระดับเงินออม ฯลฯ ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับความสุขในบางด้าน และ 3) คณะผู้วิจัยได้เสนอตัวแบบเชิงนโยบายสำหรับยกระดับความสุขของประชาชนโดยใช้ประชาธิปไตยเป็นแกนกลาง โดยมีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ ธรรมชาติของประชาชน ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน การปลูกฝังค่านิยมความเป็นพลเมือง และนโยบายสาธารณะ ประกอบกัน

[วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 37 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2561]

คำสำคัญ: ความสุข, ชุมชน, ประชาธิปไตย

¹ ทูสนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Factors Affecting Happiness of Community: Open the Door to Sustainably Happy Community in Pathumthani

Akkaranai Kwanyou

Faculty of Sociology and Anthropology , Thammasat University

Krissada Keawkliang

Chulachomklao Royal Military Academic

Jurarat Padungchewit

Independent Scholar

akkaranai@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2018.24

Abstract

The objectives of this study were to 1) study a level of happiness of people in a sustainably happy community consisting of 3 levels of happiness: person, family and society; 2) to predict the relationship between relevant factors and the three happiness levels of the people in the community; and 3) to develop a policy model for sustainable community development to improve happiness of the people. The researcher applied a quantitative research methodology into this study and collected the data from 1,270 residents in the Klong Sam community, Amphoe Klong Luang, Pathumthani.

1) According to the collected data on the three levels of happiness by using the measurement developed by the researcher based on the sociological theories, we found that an average of "Family Happiness" was the highest level, followed by "Personal Happiness" and "Social Happiness" with the lowest mean scores; 2) After using statistical prediction on the factors related to the happiness levels, it is noteworthy that the variable "the opinion on democracy in the community" was statistically significant to the variable of all three happiness levels, and the relationship was positive. Moreover, there are variables including age, level of education, savings level, etc. that were significantly correlated with the level of happiness in some aspects; and 3) The researcher suggested a policy model for enhancing the happiness of the people by using democracy as a core. It had 4 main principles, namely good governance, public participation channels, cultivating the values of citizenship, and public policy.

[Thammasat Journal, Volume 37 No. 3, 2018]

Keyword: Happiness, Community, Democracy

บทนำ

ในปัจจุบัน จะสังเกตเห็นได้ว่า ประชาชนไทยต้องพบกับปัญหามากมายทั้งด้านสิ่งแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ ที่ส่งผลให้ความสุขในชีวิตของประชาชนลดน้อยลงโดยไม่รู้ตัว โดยสุขภาพจิตมีแนวโน้มว่าจะเสื่อมโทรมลงด้วย อีกทั้งบริบททางระบบเศรษฐกิจและสังคมยังได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดความกดดันกับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย นั่นคือ เริ่มตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงานและวัยผู้สูงอายุ รวมถึงการที่ค่าครองชีพเพิ่มขึ้น การแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอดในสังคมมีมากขึ้น รวมถึงการที่ทัศนคติและค่านิยมอันดีงามของไทยเกิดความเสื่อมถอย ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนไม่สามารถเป็นเกราะป้องกันทางจิตใจให้ประชาชนได้มากเหมือนสมัยก่อน จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยในปัจจุบัน มีความเชื่อมั่นทางสังคม(Social Cohesion)ที่ค่อนข้างต่ำกว่าในอดีตอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่ประชาชนแต่ละคนต่างต้องมีการดำเนินชีวิตแบบ “ต่างคนต่างอยู่” มีความสัมพันธ์กันแบบหุติยภูมิ นั่นคือ ไม่ได้มีความยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์กันมากนัก มีการติดต่อกันแบบห่างเหินมากกว่าในสังคมชนบท อย่างไรก็ตาม ในสังคมชนบทของไทยเอง ก็มิได้หมายความว่าจรรโลงพ้นจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แต่เมื่อสังเกตสถานการณ์ในภาพรวม ทำให้ดูเหมือนว่าสังคมชนบทจะมีความเชื่อมั่นทางสังคมมากกว่าสังคมเมือง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสังคมชนบทยังไม่ได้กระแสนานาภิวัตน์(Globalization)พัดเข้าไปมากนัก ทำให้สังคมชนบทยังคงสามารถธำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้มากกว่าสังคมเมือง

ความสุข (Happiness) นับเป็นประเด็นสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีการกล่าวถึงกันมากในสังคมไทยและสังคมโลก โดยประเทศต่าง ๆ ได้มีการพยายามจัดทำตัวชี้วัดความสุขขึ้นมา เพื่อที่จะวัดความสุขของประชาชนในประเทศของตนเองว่าเป็นเช่นไร โดยประเทศภูฏานดูเหมือนจะเป็นประเทศที่มีการให้ความสำคัญกับความสุขมาก ถึงขนาดที่มีการกำหนดให้ความสุขเป็นสิ่งที่ชี้บ่งการพัฒนาของประเทศตนเอง ที่เรียกว่า ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว นับเป็นสิ่งที่กำลังได้รับความสนใจจากคนทั่วโลก เพราะตามปกติแล้ว ประเทศต่าง ๆ จะวัดการพัฒนาประเทศของตนเองผ่านดัชนีที่เรียกว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ(Gross Domestic Product) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้ประเทศภูฏานมีความโดดเด่นขึ้นมาในสายตาชาวโลก และก็มีประเทศอื่น ๆ นำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าประเทศอื่นจะไม่ได้ถึงขนาดกำหนดให้ความสุขเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่อย่างน้อยก็ถือได้ว่า ประเด็นการจัดทำดัชนีชี้วัดความสุขในปัจจุบัน นับเป็นสิ่งที่ถูกให้ความสำคัญกว่าในอดีตค่อนข้างมาก รวมถึงสังคมไทยด้วย เห็นได้จากแผนพัฒนาฉบับที่10 ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมไทยที่มั่งคั่งเป็นสุข

พร้อมทั้งพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยมาขึ้นมาตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ 2550

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสังคมไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของดัชนีชี้วัดความสุข แต่องค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิต ตลอดจนการค้นหาสิ่งที่คนในชุมชนต้องการหรือความสุขอย่างยั่งยืนของประชาชนนั้นยังมีจำกัด ดังนั้น คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงเห็นสมควรให้มีโครงการนำร่อง การศึกษาความสุขของชุมชน: กรณีศึกษาโครงการเปิดประตูสู่ชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืน จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพจิตของคนไทย อันจะทำให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงในสังคมไทย และทราบว่าอะไรคือสิ่งที่คนในชุมชนต้องการหรือสิ่งใดที่จะทำให้ประชากรมีความสุขได้อย่างยั่งยืน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาคือเป็นรูปธรรมและควบคุมมิให้ปัญหาขยายตัวในสังคมไทย อันจะช่วยให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยโครงการวิจัยชิ้นนี้ได้แนวคิดมาจากการมองปรากฏการณ์การพัฒนาในฐานะของกระบวนการ(process)ที่จะนำสู่ผลลัพธ์ มากกว่าการมองคำว่าพัฒนาแบบที่ดูที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนท้ายที่สุดเพียงอย่างเดียว ของอมาตยา เซน(AMARTYA SEN) ซึ่งอมาตยา เซน มองว่า หากเรามองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเพียงอย่างเดียวก็อาจทำให้เกิดภาพลวงตาขึ้นได้ ดังเช่นในปัจจุบัน ที่หลายๆประเทศใช้การพัฒนาอุตสาหกรรม รายได้ต่อหัว และผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเป็นดัชนีชี้วัดการพัฒนาของประเทศ แต่ไม่ได้ดูที่วิถีชีวิตของประชาชนว่า ระหว่างกระบวนการที่จะทำให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น วิถีชีวิตของประชาชนในประเทศเป็นอย่างไร เพราะความจริงแล้ว สภาพวิถีชีวิตของประชาชนอาจจะสวนทางกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นได้ (อมาตยา เซน, 1988, น.4-6) สำหรับสำคัญที่จะใช้ในการกำหนดความสุขของคน อมาตยา เซน ใช้คำว่า การเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์(Capability Approach) ซึ่งหมายถึงภารกิจที่ทำให้บุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ และบุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกไปสู่ความสำเร็จด้วยตัวของเขาเอง ถ้าไม่มีเสรีภาพก็ไม่ต้องพูดถึงความสุขเลย เสรีภาพตรงนี้รวมถึงเสรีภาพที่จะไม่อดอยาก ไม่ยากจน ไม่เป็นโรคภัยไข้เจ็บที่รุนแรง ดังนั้น เสรีภาพของอมาตยา เซน จึงไม่ได้หมายถึงเสรีภาพในทางการเมืองเท่านั้น(จรินทร์ บุญม๊ะยะ, บรรณาธิการ, 2554, น. 194)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัย จึงได้นำแนวความคิดของ อมาตยา เซนมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย โดยมุ่งค้นหาปัจจัยที่จะนำไปสู่การมีความสุขของประชาชน ตลอดจนการศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน อันนำไปสู่การเกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ซึ่งในกรณีของการจัดทำดัชนีชี้วัดความสุขนี้ ประเทศภูฏาน นับเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับความสุขมาก ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยจากงานศึกษาเรื่อง Gross National Happiness in Bhutan: A Living Example of an Alternative Approach to Progress ของ Alejandro Adler Braun (2009) ก็ได้มีการเข้าไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนในการจัดทำดัชนีชี้วัด

ความสุขนี้ และได้รับคำตอบในทำนองที่เขาแสดงความเชื่อมั่นว่า ความสุขเป็นสิ่งที่เป็นสากล และความสุขที่ยั่งยืนนั้นก็ประกอบไปด้วยมิติที่หลากหลาย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินเพียงอย่างเดียว อีกทั้งนโยบายต่างๆก็ควรให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการของประชาชน ไม่ใช่เน้นแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว และแม้ว่าองค์กร UNDP จะมีการสร้างดัชนีชี้วัดการพัฒนามนุษย์ (Human development Index) ขึ้นมา ก็ยังไม่สามารถวัดไปถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ (Alejandro Adler Braun, 2009, น. 41) ซึ่งจากคำกล่าวข้างต้น นับเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการมองที่กระบวนการมากกว่าผลลัพธ์จากการพัฒนาของอมาตยา เช่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวภูฏานจะเน้นศึกษาวิถีชีวิตของบุคคลที่ดำเนินไป มิได้มองที่ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจระดับประเทศเพียงอย่างเดียว

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ลงไปศึกษาพื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ในตัวเมืองของตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ด้วยเหตุที่พื้นที่ดังกล่าวมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สำคัญอยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือ พื้นที่ตำบลคลองสามมีสวนที่มีสภาพแวดล้อมแบบเมืองและสวนที่มีสภาพแวดล้อมแบบชนบท อันจะทำให้เราสามารถเห็นมิติที่แปลกใหม่เกี่ยวกับการศึกษาประเด็นความสุขได้ เนื่องจากเราสามารถนำความสุขของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมแบบเมืองมาเปรียบเทียบกับความสุขของประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบชนบทได้ ประกอบกับในพื้นที่ตำบลคลองสามนี้ยังได้มีหมู่บ้านที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบที่มีองค์กรจากภายนอกเข้ามาร่วมทำการอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้านไว้ด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า พื้นที่ตำบลคลองสามเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สมควรนำมาศึกษาเกี่ยวกับประเด็นความสุขเป็นอย่างยิ่ง โดยนอกจากผลการศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยนำร่องการศึกษาเกี่ยวกับความสุขให้สังคมไทยแล้วยังสามารถนำผลการศึกษาไปนำเสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม สำหรับนำไปพิจารณา กำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มความสุขให้กับประชาชนได้ด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ยังได้ช่วยฝึกทักษะการวิจัยให้กับนักศึกษาคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ส่งผลให้นักศึกษาเหล่านี้มีประสบการณ์ในการลงพื้นที่ชุมชนโดยรอบธรรมศาสตร์ รู้จักคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นองค์ความรู้สำหรับนำไปช่วยพัฒนาสังคมร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ นับเป็นการสืบสานหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เน้นหลักการ “ระเบิดจากภายใน” คือ เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ประเมิน และร่วมกันพัฒนาชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ถือเป็นการสร้างการพัฒนาในลักษณะของ “สามสามัคคี” อันได้แก่ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ มหาวิทยาลัย และชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขของคนในชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืนใน 3 ระดับ คือ ความสุขระดับบุคคล (Personal Happiness) ความสุขระดับครอบครัว (Family Happiness) และความสุขระดับสังคม (Social Happiness)

2. เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ (Association) ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับความสุขของคนในชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืนใน 3 ระดับดังกล่าว คือ ความสุขระดับบุคคล (Personal Happiness) ความสุขระดับครอบครัว (Family Happiness) และความสุขระดับสังคม (Social Happiness)

3. เพื่อตัวแบบเชิงนโยบายสำหรับสร้างการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับความสุขของประชาชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับความสุขของคนในชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืนใน 3 ระดับ คือ ความสุขระดับบุคคล (Personal Happiness) ความสุขระดับครอบครัว (Family Happiness) และความสุขระดับสังคม (Social Happiness)

2. สามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ (Association) ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับความสุขของคนในชุมชนเป็นสุขอย่างยั่งยืนใน 3 ระดับดังกล่าว คือ ความสุขระดับบุคคล (Personal Happiness) ความสุขระดับครอบครัว (Family Happiness) และความสุขระดับสังคม (Social Happiness)

3. เกิดตัวแบบเชิงนโยบายสำหรับสร้างการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับความสุขของประชาชน

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้สำหรับการสร้างดัชนีชี้วัดความสุขชุมชน ตลอดจนใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยและอภิปรายผลการศึกษานั้น คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่มีความหลากหลายมาบูรณาการในการมองปรากฏการณ์ภายในชุมชน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้มากที่สุด โดยแนวคิดและทฤษฎีเหล่านั้น ได้แก่

1) แนวคิดเกี่ยวกับความสุขและการสร้างตัวชี้วัด ซึ่งตามกรอบแนวคิดในการศึกษาแบ่งความสุขออกเป็น 3 มิติ ประกอบด้วย *ความสุขระดับบุคคล* (Personal Happiness) ซึ่งเกิดจาก

การที่บุคคลมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) สิ่งที่ตนเองใช้ในการดำรงชีวิต *ความสุขระดับครอบครัว* (Family Happiness) ซึ่งหมายถึง การมีองค์ประกอบของความเป็นครอบครัวที่ครบถ้วน โดยความครบถ้วนนี้ไม่ได้หมายถึงการที่ครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ลูก แต่หมายถึงการที่สมาชิกในครอบครัวมีความรู้สึกมั่นคงในทางอารมณ์ มีความใกล้ชิด และอบอุ่น เป็นต้น และ *ความสุขระดับสังคม* (Social Happiness) ซึ่งหมายถึง การอยู่ในสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชุมชน และการที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นต้น

2) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน โดยในงานนี้ได้มองชุมชนใน 3 มิติ ได้แก่ ชุมชนในฐานะหน่วยทางภูมิศาสตร์ (Community as a territorial unit) ชุมชนในฐานะหน่วยทางสังคม (Community as Unit of Social Organization) และชุมชนในฐานะหน่วยทางจิตวิทยาวัฒนธรรม (Community as a psycho cultural unit)

3) แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความที่ตายตัวของคำว่า “คุณภาพชีวิต” เพราะคุณภาพชีวิตเป็นคำที่เบี่ยงเคียง ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และย่อมแตกต่างกันไปตามบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องมีความสุขทั้งกายและใจ ซึ่งจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนหลายอย่าง เช่น อาหารโภชนาการ สุขภาพอนามัย การศึกษา รายได้ การมีงานทำและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันอย่างกลมกลืนเหมาะสมแก่บุคคล สถานที่ เวลา และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อคุณภาพชีวิตเป็นจุดหมายปลายทางในการดำรงชีวิตของคน ทุกคนจึงมุ่งหวังให้ชีวิตของตนมีคุณภาพสูงสุดในแนวที่ตนปรารถนา ดังนั้นมนุษย์จึงแสวงหาวิชาการ ความรู้ และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อมุ่งเสริมสร้างชีวิตให้มีคุณภาพสูงขึ้น

4) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับ “คน” มากกว่าพัฒนา “สิ่งของ” เป็นหลักการพัฒนาสังคมโดยมุ่งเน้นว่า โครงสร้างทางสังคมทำหน้าที่ได้ดีพอหรือยัง สวัสดิการสังคมดีพอหรือไม่ หรือการอยู่ร่วมกันหมู่คณะอย่างมีความสุข

5) ทฤษฎีวิพากษ์สังคมและทฤษฎีสัมพันธระหว่างผู้กระทำการและโครงสร้าง (Critical Social Research and Structural-Agency) เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นในการมองเชิงลึกในปรากฏการณ์ทางสังคมและความเป็นจริงของโลกทางสังคม เพื่อที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง ในสภาพทางสังคม และชุมชน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนและการบูรณาการทางสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคม (Social Behaviors) โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ หรือพันธะทางสังคม (bonds) ของสมาชิกในสังคมว่ามีการติดต่อ ประสานสัมพันธ์ สนับสนุนสอดคล้องกันอย่างไร (Social association) อันจะนำมาซึ่งการบูรณาการทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคม (Social Groups)

และเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม (Social Cohesion) ตลอดจนเกิดความสามัคคีกันทางสังคม (Social Conformity)

7) ทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาสังคมโดยเน้นชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างนับถือตนเอง เน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยให้คนในชุมชนมีความรับผิดชอบในการแก้ปัญหาของตนเอง แสวงหาเทคโนโลยีและงบประมาณจากรัฐบาล และสร้างโครงสร้างสถาบันพื้นฐาน เงินที่นำมาใช้ในการพัฒนาจะต้องมาจากชุมชนที่จะถูกพัฒนานั้นเอง รวมทั้งเน้นการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานให้เป็นทั้งเหตุและผลของการพัฒนา ดังเช่น จะต้องใช้การปฏิรูปที่ดิน และปฏิรูปสถาบัน สนับสนุนการพัฒนาแบบผสมผสาน นอกจากนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาในครอบครัวเพื่อให้ ครอบครัวมีเวลาปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ได้ และมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมโดยการสนับสนุนทางการเมืองอย่างแข็งขัน โดยใช้ประโยชน์องค์ความรู้และการบูรณาการความรู้สังคมศาสตร์ทั้งชาวบ้าน นักวางแผน นักบริหารและนักการเมือง

วิธีวิทยาการวิจัย

สำหรับในงานศึกษาวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ในการตอบคำถามการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวน 11 ข้อคำถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา ระดับการศึกษา ระดับรายได้ สถานภาพ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เงินออม และหนี้สิน คำถามประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยในชุมชน จำนวน 6 ข้อคำถาม เช่น ชุมชนมีระบบบริหารจัดการที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม คนในชุมชนมีส่วนร่วมในเวทีประชาคม การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นภายในหมู่บ้านหรือตำบล หรือคนในชุมชนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐานของตนและใช้แหล่งบริการทางสังคม เป็นต้น

ในส่วนของคำถามที่เกี่ยวข้องกับความสุข แบ่งออกเป็น 3 มิติ ประกอบด้วย คำถามประเมินความสุขในระดับบุคคล จำนวน 21 ข้อคำถาม เช่น การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่ป่วยไข้ ความรู้สึกภาคภูมิใจ หรือพึงพอใจในตนเอง การสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดี หรือความสามารถจัดการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น คำถามประเมินความสุขในระดับครอบครัว จำนวน 14 ข้อคำถาม เช่น สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สมาชิกในครอบครัวมีความรักและความอบอุ่นให้กัน สมาชิกในครอบครัวพูดคุยปรับทุกข์ซึ่งกันและกัน หรือคนในครอบครัวมีรายได้หรือผลผลิตพอกินพอใช้ เป็นต้น และคำถามประเมินความสุขในระดับครอบครัว จำนวน 17 ข้อคำถาม เช่น เพื่อนบ้านให้ความช่วยเหลือกันดี หรือมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน

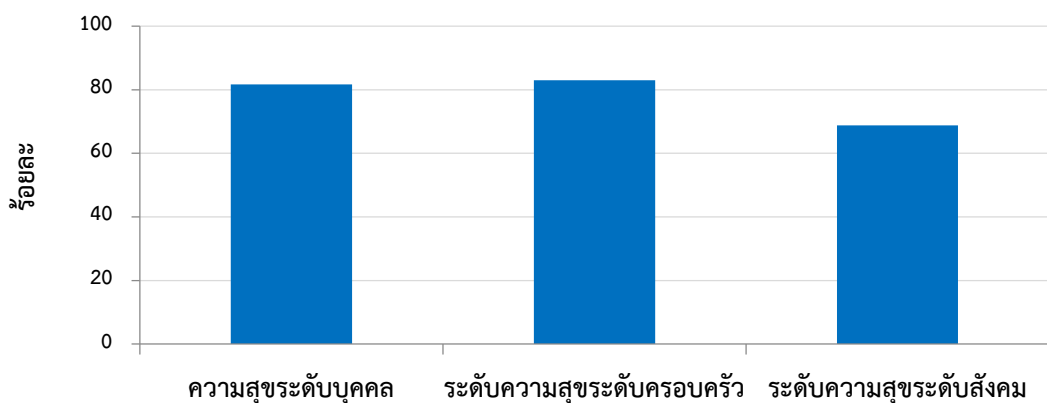
คนในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันวางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาชุมชน และจัดการชุมชนของตน หรือชุมชนได้รับสวัสดิการและการบริการที่ดี มีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาพ และได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

ส่วนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความมั่นคงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านทางการนำข้อคำถามที่สร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และคณะผู้วิจัยยังมีการความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability) ด้วยการหาค่า Cronbach's Alpha Coefficient ของแบบสอบถาม โดยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ในข้อคำถามแต่ละด้านผ่านเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ (มากกว่า 0.07 ขึ้นไป) ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องตัดข้อคำถามใดออกจากแบบสอบถาม

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยได้ทำการแบ่งพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่ในเขตเมือง ประกอบด้วย หมู่บ้านพฤษภา 9 หมู่บ้านพฤษภา 11 หมู่บ้านพฤษภา 12 หมู่บ้านพฤษภา 13 หมู่บ้านพฤษภา B และหมู่บ้านวรราชลักษณ และ 2) พื้นที่ในเขตชนบท ประกอบด้วยชุมชนหมู่ 7 ถึงหมู่ 16 โดยจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 1,270 ราย

ผลการวิจัย

ภาพประกอบ 1 ระดับความสุขของคนในชุมชน

หากพิจารณาระดับความสุขโดยรวม ทั้ง 3 ด้าน จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมี “ความสุขระดับครอบครัว” สูงที่สุด โดยมีคะแนนความสุขระดับครอบครัวโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 58.09 คะแนน (หรือ คิดเป็นร้อยละ 82.98 ของคะแนนเต็ม 70 คะแนน) รองลงมาเป็น “ความสุขระดับบุคคล” โดยมีคะแนนความสุขระดับบุคคลโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 81.72 คะแนน (หรือ คิดเป็นร้อยละ 81.72 ของคะแนนเต็ม 105 คะแนน) และสุดท้าย “ความสุขระดับสังคม” มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยมีคะแนนความสุขระดับสังคมโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 58.52 คะแนน (หรือ คิดเป็นร้อยละ 68.84 ของคะแนนเต็ม 85 คะแนน)

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ หรือ Multiple Regression Analysis

คณะผู้วิจัยได้นำเอาเทคนิควิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ หรือ Multiple Regression Analysis มาใช้ในการพยากรณ์ หรือ ทำนายอิทธิพลของตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (Dependent Variable) ในส่วนท้ายของงานศึกษาชิ้นนี้ด้วย โดยในการใช้สถิติดังกล่าว คณะผู้วิจัยกำหนดให้ตัวแปรพื้นที่ เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา ระดับการศึกษา ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานะภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เงินออม หนี้สินครัวเรือน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อประชาธิปไตยในชุมชน เป็นตัวแปรอิสระในแบบจำลองประมาณค่า และกำหนดให้ตัวแปรความสุขระดับบุคคล ความสุขระดับครอบครัว และความสุขระดับสังคม เป็นตัวแปรตาม โดยช่วงคะแนนของตัวแปรตามทั้ง 3 ตัวแปร มีช่วงคะแนนที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ตัวแปรความสุขระดับบุคคล มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 21 – 105 คะแนน

ตัวแปรความสุขระดับครอบครัว มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 14 – 70 คะแนน

ตัวแปรความสุขระดับสังคม มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 17 – 85 คะแนน

โดยในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ คณะผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิค Enter Method ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ โดยได้แบบจำลองในการประมาณค่า 3 แบบจำลองตามจำนวนตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แบบจำลองที่ 1: แบบจำลองประมาณค่าความสุขระดับบุคคล แบบจำลองที่ 2: แบบจำลองประมาณค่าความสุขระดับครอบครัว และ แบบจำลองที่ 3: แบบจำลองประมาณค่าความสุขระดับสังคม โดยตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการประมาณค่าความสุขของแบบจำลองทั้ง 3 แบบจำลองมีความสามารถในการอธิบายความแปรผันของตัวแปรตามแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ตาราง X ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว (Adjusted R Square) และค่าความคลาดเคลื่อนของแบบจำลอง (Std. Error of the Estimate)

ลำดับ	แบบจำลอง	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	ความสุทธระดับบุคคล (Y_1)	0.27	10.02
2	ความสุทธระดับครอบครัว (Y_2)	0.28	7.73
3	ความสุทธระดับสังคม (Y_3)	0.54	8.61

จากผลการวิเคราะห์ความสามารถในการอธิบายความแปรผันของแบบจำลองโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว (Adjusted R Square) และค่าความคลาดเคลื่อนของแบบจำลอง (Std. Error of the Estimate) ในตาราง X ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของแบบจำลองทั้ง 3 แบบจำลองในเบื้องต้น โดยสามารถสรุปผลได้ว่า

- 1) ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการประมาณค่าความสุทธระดับบุคคล (Y_1) ในแบบจำลองที่ 1 มีความสามารถในการ

อธิบายความแปรผันของตัวแปรตามได้ 27.0% โดยพิจารณาจากค่า Adjusted R Square = 0.27

และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณ หรือ Std. Error of the Estimate อยู่ที่ 10.02

- 2) ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการประมาณค่าความสุทธระดับครอบครัว (Y_2) ในแบบจำลองที่ 2 มีความสามารถในการ

การอธิบายความแปรผันของตัวแปรตามได้ 28.0% โดยพิจารณาจากค่า Adjusted R Square = 0.28 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณ หรือ Std. Error of the Estimate อยู่ที่ 7.73

- 3) ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการประมาณค่าความสุทธระดับสังคม (Y_3) ในแบบจำลองที่ 3 มีความสามารถในการ

อธิบายความแปรผันของตัวแปรตามได้ 54.0% โดยพิจารณาจากค่า Adjusted R Square = 0.54 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณ หรือ Std. Error of the Estimate อยู่ที่ 8.61

ข้อค้นพบจากการศึกษา

ในแบบจำลองที่ 1 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความสุขระดับบุคคล อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยยะสำคัญ 0.05 และสามารถนำมาใช้ในการประมาณค่า ความสุขระดับบุคคลได้นั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 8 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) *ตัวแปรผู้ที่ประกอบอาชีพ ส่วนตัว* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคลในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพ ส่วนตัวจะมีระดับความสุขระดับบุคคล มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ อยู่ 4.09 คะแนน 2) *ตัวแปรผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคลในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพที่ระบุไว้ในแบบสอบถามจะมีระดับความสุข ระดับบุคคล มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม อยู่ 3.89 คะแนน 3) *ตัวแปรผู้ที่ นับถือศาสนาพุทธ* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคลในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้ที่นับถือ ศาสนาพุทธ จะมีระดับความสุขระดับบุคคลน้อยกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อยู่ 4.35 คะแนน 4) *ตัวแปรผู้ที่จบการศึกษาระดับการศึกษาอื่น ๆ* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคลในทิศทาง ตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่จบการศึกษาระดับการศึกษาอื่น ๆ นอกเหนือจากระดับการศึกษาที่ระบุไว้ ในแบบสอบถามจะมีระดับความสุขระดับบุคคลน้อยกว่าผู้ที่จบการศึกษาที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม อยู่ 4.25 คะแนน 5) *ตัวแปรผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 - 10 ปี* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคล ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 - 10 ปี จะมีระดับความสุขระดับบุคคลมากกว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในช่วงเวลาอื่น ๆ อยู่ 1.53 คะแนน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้ที่อาศัยในช่วง ระยะเวลาดังกล่าวสามารถปรับตัวให้คุ้นชินกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้แล้ว ต่างจากผู้ที่ย้าย อยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 5 ปี ที่อาจยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ 6) *ตัวแปร ผู้ที่ไม่มีเงินออม* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคลในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้ที่ไม่มีเงิน ออมจะมีระดับความสุขระดับบุคคลน้อยกว่าผู้ที่มีเงินออมอยู่ 2.14 คะแนน ทั้งนี้ เงินออมนับเป็น ปัจจัยสำคัญในการหาซื้อความสุขละคุณภาพชีวิตที่ดี 7) *ตัวแปรผู้ที่ไม่มีหนี้สิน* มีความสัมพันธ์กับ ความสุขระดับบุคคลในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่ไม่มีหนี้สินจะมีระดับความสุขระดับบุคคล มากกว่าผู้ที่มีหนี้สินอยู่ 2.78 คะแนน และ 8) *ตัวแปรระดับความคิดเห็นต่อประชาธิปไตยในชุมชน* มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับบุคคลในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่คิดว่ามีประชาธิปไตยใน ชุมชนอยู่ในระดับสูง จะมีระดับความสุขระดับบุคคลในระดับสูงตามไปด้วย โดยถ้าคะแนนความ คิดเห็นต่อประชาธิปไตยในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลทำให้คะแนนความสุขระดับบุคคล เพิ่มขึ้น 1.15 คะแนน (รายละเอียดตามตารางที่ Y)

ในแบบจำลองที่ 2 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความสุขระดับ ครอบครัว อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยยะสำคัญ 0.05 และสามารถนำมาใช้ในการ ประมาณค่าความสุขระดับครอบครัวได้นั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 14 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) *ตัวแปรผู้ที่*

มีอายุ 21 ถึง 30 ปี มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีอายุ 21 ถึง 30 ปี จะมีความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีระดับอายุอื่น ๆ อยู่ 2.80 คะแนน 2) ตัวแปรผู้ที่มีอายุ 31 ถึง 40 ปี มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีอายุ 31 ถึง 40 ปี จะมีความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีระดับอายุอื่น ๆ อยู่ 3.36 คะแนน 3) ตัวแปรผู้ที่มีอายุ 41 ถึง 50 ปี มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีอายุ 41 ถึง 50 ปี จะมีความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีระดับอายุอื่น ๆ อยู่ 3.36 คะแนน 4.00 4) ตัวแปรผู้ที่มีอายุ 51 ถึง 59 ปี มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีอายุ 51 ถึง 60 ปี จะมีความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีระดับอายุอื่น ๆ อยู่ 3.36 คะแนน 3.66 5) ตัวแปรผู้ที่ประกอบอาชีพส่วนตัว มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพส่วนตัว จะมีระดับความสุขระดับครอบครัว มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ อยู่ 4.18 คะแนน 6) ตัวแปรผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพที่ระบุไว้ในแบบสอบถามจะมีระดับความสุขระดับครอบครัว มากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม อยู่ 4.18 คะแนน 7) ตัวแปรผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จะมีระดับความสุขระดับครอบครัว มากกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่น ๆ อยู่ 2.00 คะแนน 8) ตัวแปรผู้ที่มีรายได้ปานกลาง มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีรายได้ปานกลางจะมีระดับความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ระดับอื่น ๆ อยู่ 2.67 คะแนน 9) ตัวแปรผู้ที่มีรายได้สูง มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีรายได้สูงจะมีระดับความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ระดับอื่น ๆ อยู่ 1.34 คะแนน 10) ตัวแปรผู้ที่มีสถานะภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่มีสถานะภาพสมรส จะมีระดับความสุขระดับครอบครัวมากกว่าผู้ที่มีสถานะภาพอื่น ๆ อยู่ 1.69 คะแนน 11) ตัวแปรผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน จะมีระดับความสุขระดับครอบครัวมากกว่าผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนในระดับจำนวนอื่น ๆ อยู่ 1.67 คะแนน 12) ตัวแปรผู้ที่ไม่มียานยนต์ มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้ที่ไม่มียานยนต์จะมีระดับความสุขระดับครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่มีเงินออม อยู่ 2.12 คะแนน 13) ตัวแปรผู้ที่ไม่มียานยนต์ มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่ไม่มียานยนต์จะมีระดับความสุขระดับครอบครัวมากกว่าผู้ที่มีเงินออมอยู่ 1.02 คะแนน และ 14) ตัวแปรระดับความคิดเห็นต่อประชาธิปไตยในชุมชน มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับ

ครอบครัวในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่คิดว่ามีประชาธิปไตยในชุมชนอยู่ในระดับสูง จะมีระดับความสุขระดับครอบครัวในระดับสูงตามไปด้วย โดยถ้าคะแนนความคิดเห็นต่อประชาธิปไตยในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลทำให้คะแนนความสุขระดับครอบครัว เพิ่มขึ้น 0.87 คะแนน (รายละเอียดตามตารางที่ Y)

ในแบบจำลองที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความสุขระดับสังคม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยยะสำคัญ 0.05 และสามารถนำมาใช้ในการประมาณค่าความสุขระดับสังคมได้นั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 9 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ตัวแปรผู้ที่อาศัยในพื้นที่เขตชนบท มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคม ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยในพื้นที่เขตชนบท จะมีความสุขระดับสังคมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง 2.18 คะแนน 2) ตัวแปรผู้ที่มีอายุ 21 ถึง 30 ปี มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีอายุ 21 ถึง 30 ปี จะมีความสุขระดับสังคมน้อยกว่าผู้ที่มีระดับอายุอื่นๆ อยู่ 2.82 คะแนน ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงอายุ 21 ถึง 30 ปีเป็นช่วงที่กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่น และวัยทำงาน และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษา หรือสถานที่ทำงานมากกว่า ดังนั้น จึงทำให้ความผูกพันต่อชุมชนมีน้อยกว่าความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนซึ่งอยู่นอกชุมชน 3) ตัวแปรผู้ที่มีอายุ 31 ถึง 40 ปี มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่มีอายุ 31 ถึง 40 ปี จะมีความสุขระดับสังคมน้อยกว่าผู้ที่มีระดับอายุอื่น ๆ อยู่ 2.97 คะแนน 4) ตัวแปรผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ จะมีระดับความสุขระดับสังคมมากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อยู่ 3.50 คะแนน 5) ตัวแปรผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จะมีระดับความสุขระดับสังคมน้อยกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่น ๆ อยู่ 2.28 คะแนน 6) ตัวแปรผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จะมีระดับความสุขระดับสังคมน้อยกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่น ๆ อยู่ 5.00 คะแนน 7) ตัวแปรผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จะมีระดับความสุขระดับสังคมน้อยกว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่น ๆ อยู่ 3.56 คะแนน 8) ตัวแปรผู้ที่มีสถานะภาพหม้าย มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีสถานะภาพหม้าย จะมีระดับความสุขระดับสังคมมากกว่าผู้ที่มีสถานะภาพอื่น ๆ อยู่ 3.02 คะแนน และ 9) ตัวแปรระดับความคิดเห็นต่อประชาธิปไตยในชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสุขระดับสังคมในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือผู้ที่คิดว่ามีประชาธิปไตยในชุมชนอยู่ในระดับสูง จะมีระดับความสุขระดับสังคมในระดับสูงตามไปด้วย โดยถ้าคะแนนความคิดเห็นต่อประชาธิปไตย

ในชุมชนเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลทำให้คะแนนความสุขระดับสังคม เพิ่มขึ้น 1.81 คะแนน (รายละเอียดตามตารางที่ Y)

ตาราง Y แสดงค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของตัวแปร ความสุขระดับบุคคล ความสุขระดับครอบครัว และความสุขระดับสังคม

สัมประสิทธิ์	ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
		ความสุข ระดับบุคคล	ความสุข ระดับครอบครัว	ความสุข ระดับสังคม
α	(ค่าคงที่)	49.43	41.76	15.26
β_1	ผู้ที่อาศัยในเขตชนบท (Ref. ผู้ที่อาศัยในเขตเมือง)	-1.38	-0.90	2.18*
β_2	ผู้ที่เป็นเพศหญิง (Ref. ผู้ที่เป็นเพศชาย)	-0.546	-0.65	0.97
β_3	ผู้ที่มีอายุ 21 ถึง 30 ปี (Ref. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี)	-1.32	-2.80*	-2.82*
β_4	ผู้ที่มีอายุ 31 ถึง 40 ปี (Ref. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี)	-0.952	-3.36*	-2.97*
β_5	ผู้ที่มีอายุ 41 ถึง 50 ปี (Ref. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี)	-1.64	-4.00*	-2.04
β_6	ผู้ที่มีอายุ 51 ถึง 59 ปี (Ref. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี)	-0.12	-3.66*	-1.77
β_7	ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป (Ref. ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี)	2.16	-2.95	-2.36
β_8	ผู้ที่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (Ref. ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา)	2.57	2.50	0.85
β_9	ผู้ที่ประกอบอาชีพส่วนตัว (Ref. ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา)	4.09*	4.23*	0.39
β_{10}	ผู้ที่ประกอบอาชีพชาวนา/ชาวไร่/ชาวนสวน (Ref. ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา)	-0.24	-1.13	1.45
β_{11}	ผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง (Ref. ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา)	2.43	2.14	0.97
β_{12}	ผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ (Ref. ผู้ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา)	3.89*	4.18*	1.52
β_{13}	ผู้นับถือศาสนาพุทธ (Ref. ผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ)	-4.35*	-0.96	3.50*
β_{14}	ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (Ref. ผู้ที่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา)	0.37	1.30	-2.28*
β_{15}	ผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา (Ref. ผู้ที่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา)	-1.02	0.30	-5.00*

สัมประสิทธิ์	ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
		ความสุข ระดับบุคคล	ความสุข ระดับครอบครัว	ความสุข ระดับสังคม
β_{16}	ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (Ref. ผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา)	2.62	2.00*	-3.56*
β_{17}	ผู้ที่จบการศึกษาระดับการศึกษาอื่น ๆ (Ref. ผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา)	-4.25*	-2.72	-1.87
β_{18}	ผู้ที่มีรายได้ปานกลาง (Ref. ผู้ที่มีรายได้ต่ำ)	-1.49	-2.67*	-0.51
β_{19}	ผู้ที่มีรายได้สูง (Ref. ผู้ที่มีรายได้ต่ำ)	-0.58	-1.34*	1.01
β_{20}	ผู้ที่มีสถานะภาพสมรส (Ref. ผู้ที่มีสถานะภาพโสด)	1.28	1.69*	-0.84
β_{21}	ผู้ที่มีสถานะภาพหย่าร้าง (Ref. ผู้ที่มีสถานะภาพโสด)	-0.96	-2.13	.25
β_{22}	ผู้ที่มีสถานะภาพหม้าย (Ref. ผู้ที่มีสถานะภาพโสด)	1.01	1.21	3.02*
β_{23}	ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 - 10 ปี (Ref. ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 5 ปี)	1.53*	0.65	0.60
β_{24}	ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 10 ปี (Ref. ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 5 ปี)	0.91	-0.20	-0.19
β_{25}	ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (Ref. ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 - 2 คน)	0.16	1.23	-0.89
β_{26}	ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน (Ref. ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 - 2 คน)	0.17	1.67*	-0.89
β_{27}	ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7 คนขึ้นไป (Ref. ผู้ที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 - 2 คน)	1.45	-0.16	1.13
β_{28}	ผู้ที่ไม่มียีนออม (Ref. ผู้ที่มีเงินออม)	-2.14*	-2.12*	0.08
β_{29}	ผู้ที่ไม่มียีนสิน (Ref. ผู้ที่มีสิน)	2.78*	1.02*	0.63
β_{30}	ระดับความคิดเห็นต่อประชาธิปไตยในชุมชน	1.15*	0.87*	1.81*

* Sig. ที่ระดับนัยยะสำคัญ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ระดับความสุขของคนในชุมชน

จากที่ได้สังเกตระดับความสุขโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ทำให้สามารถอนุมานได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานีนั้น เป็นประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับครอบครัวของตนเองค่อนข้างดี อีกทั้งยังมีความสุขระดับบุคคลที่สูงด้วย ซึ่งการที่เป็นเช่นนี้ นับเป็นเรื่องที่ดีสำหรับคนในสังคม เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของบุคคลดังที่บทความเรื่อง Quality of Life and Happiness : Not quite the Same ของ Ruut Veenhoven (2001) ได้ชี้ให้เห็นว่า คำว่าความสุขเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับหลายปัจจัย เช่น สิ่งแวดล้อมและเสรีภาพ ส่วนคำว่าคุณภาพชีวิต สามารถแปลได้ 3 ความหมายคือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เราดำรงชีวิตอยู่ (Quality of the living environment) คุณภาพของการแสดงออก (Quality of Performance) และความรื่นเริงในชีวิตเชิงอัตวิสัย (Subjective enjoyment of life) (Ruut Veenhoven, 2001, น.1) เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงอนุมานได้ว่าคุณภาพชีวิตก็น่าจะเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความสุขด้วย เพราะคุณภาพชีวิตก็เป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่บุคคลดำรงอยู่เช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมาสังเกตถึงความสุขระดับสังคมแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนควรมีการทบทวนบทบาทของตนเองเสียใหม่ นั่นคือ นอกจากชุมชนจะเป็นผู้รับบริการจากภาครัฐแล้ว ชุมชนก็ควรมีการพยายามสร้างตนเองให้เข้มแข็ง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในหลายๆเรื่อง อันจะสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับประชาชนมากขึ้น ดังแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งของนายแพทย์ประเวศ วะสี (2541, น. 46) ที่ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่าคือ การที่สมาชิกในชุมชนสามารถในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และสามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติการต่าง ๆ ได้ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการที่คนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เข้ามาร่วมคิดร่วมทำ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาทุกชนิด ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมการเมือง และสุขภาพ

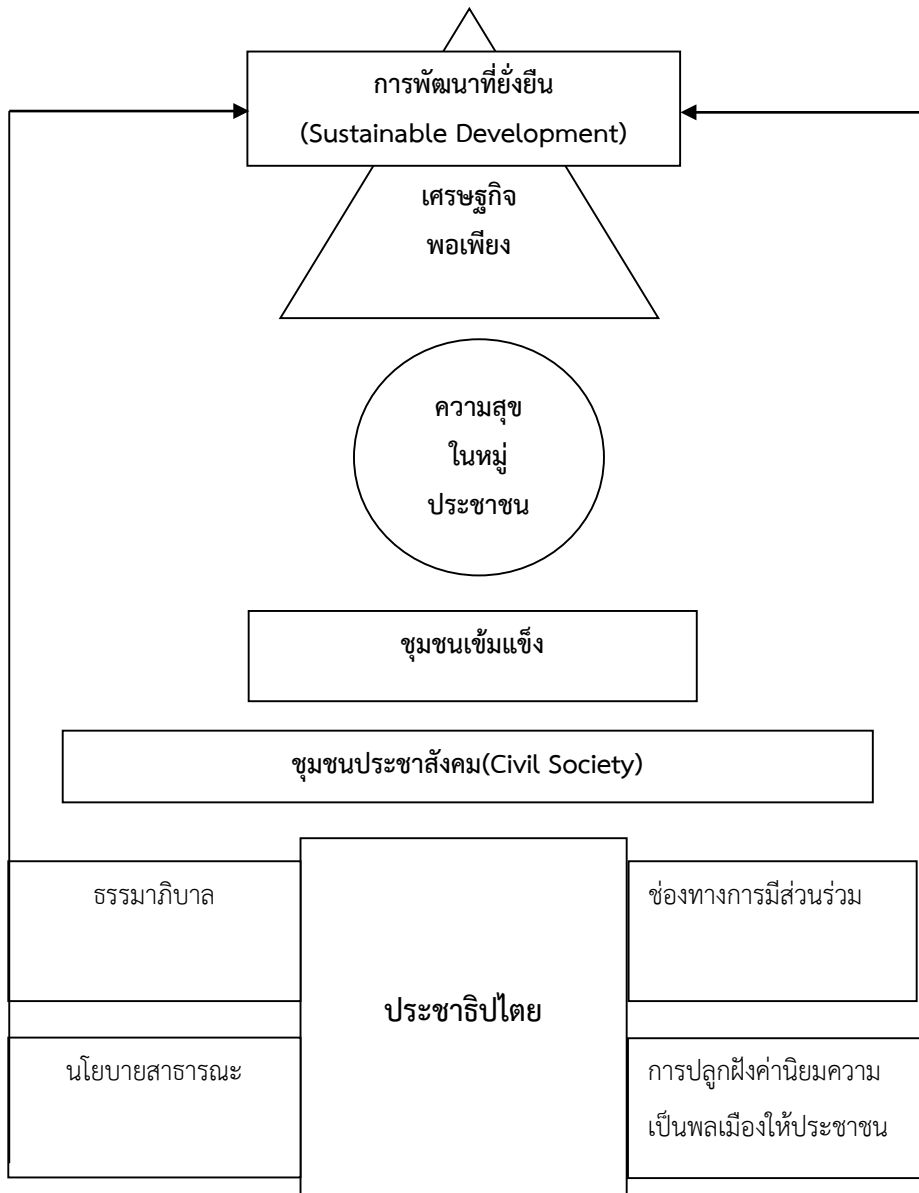
ประเด็นที่ 2 การพยากรณ์ความสัมพันธ์

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับการใช้สถิติพยากรณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขระดับต่าง ๆ มาทั้งหมดนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า มีอยู่ตัวแปรหนึ่งที่สามารถพยากรณ์ความสุขของประชาชนได้ครอบคลุมทุกระดับและครบทุกด้าน ตัวแปรนั้นก็คือ ระดับความคิดเห็นต่อการมีประชาธิปไตยในชุมชน ซึ่งมีระดับนัยยะสำคัญอยู่ที่ 0.00 ซึ่งถือว่าแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความสุขมาก และความสัมพันธ์นี้เป็นไปในทิศทางที่เป็นบวกทั้งหมด นั่นคือ บุคคลที่มีระดับความคิดเห็นต่อการมีประชาธิปไตยในชุมชนมากจะมีความสุขระดับบุคคลมากกว่าผู้ที่มีระดับความคิดเห็นต่อการมีประชาธิปไตยในชุมชนน้อย จากข้อค้นพบนี้ นับว่า เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการ

บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยในชุมชนผ่านทางการสำรวจระดับความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งผลการศึกษาวิจัยที่ออกมาในลักษณะดังกล่าวยังนับเป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำไปพิจารณาเพื่อปรับการทำงานของตนเองอีกด้วย โดยเมื่อพิจารณาคำว่าประชาธิปไตยแล้ว สารหลักจริง ๆ ของคำ ๆ นี้ก็น่าจะมาจากการเน้นการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชนเป็นใหญ่ และประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันก็ถือว่าเป็นกระแสหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจมาจากการที่ในปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารกันระหว่างประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ สามารถกระทำได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น ทำให้อุดมการณ์และความคิดต่าง ๆ สามารถไหลเวียนสู่ประชาชนหมู่ต่าง ๆ ได้สะดวก ซึ่งรวมถึงอุดมการณ์ของประชาธิปไตยด้วย ถึงแม้ว่าประชาชนบางเหล่าอาจจะยังไม่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยก็ตาม แต่พวกเขาก็พร้อมที่จะเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันขอพวกเขา เนื่องจากสังคมส่วนใหญ่มักจะได้รับการปลูกฝังมาว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดี และจะนำมาซึ่ง “ชีวิตที่ดี” ให้กับมนุษย์(กฤษฎา แก้วเกลี้ยง, 2553, น.135) ดังนั้น การมีความสุขระดับน้อยหรือมากจึงอาจขึ้นอยู่กับการรับรู้ (Perceive) ของบุคคลว่า บุคคลแต่ละคนมีการรับรู้เกี่ยวกับการมีประชาธิปไตยในชุมชนอย่างไร หากเขาเชื่อว่าชุมชนมีประชาธิปไตยมาก บุคคลก็ย่อมที่จะเกิดความสุขใจและมีความสุข เพราะพวกเขารู้สึกว่าตนเองอาศัยอยู่ในบรรยากาศแบบประชาธิปไตยที่ดีงามตามที่ถูกปลูกฝังมา ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่รับรู้ว่าคุณชุมชนมีประชาธิปไตยน้อย ก็ย่อมที่จะมีความสุขน้อยกว่า

ประเด็นที่ 3 การสร้างตัวแบบเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้สร้างตัวแบบตัวแบบเชิงนโยบาย
สำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับความสุขของประชาชนขึ้นมา ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ตัวแบบตัวแบบเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับ
ความสุขของประชาชน

จากตัวแบบเชิงนโยบายที่ได้แสดงไว้ข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า ทั้งภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการนำไปใช้สำหรับการยกระดับความสุขให้กับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความสุขระดับบุคคล ความสุขระดับครอบครัว และความสุขระดับสังคม ซึ่งคณะผู้วิจัยมองว่า การที่ความสุขของบุคคลที่อยู่ในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ย่อมต้องมีการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นก่อน เพราะคำว่าพัฒนาที่ยั่งยืน สื่อความหมายไปถึงการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิถีชีวิตของประชาชน เมื่อดำเนินการใด ๆ ที่เป็นหาประโยชน์อย่างสุดโต่งแบบไม่คำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น ซึ่งสิ่งแรกที่จะต้องจัดให้มีก็คือ บรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยที่มีรากฐานที่มั่นคงทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค เพราะบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยนี้จะช่วยเอื้อให้เกิดชุมชนประชาสังคม (Civil Society) ขึ้น และชุมชนนี้ก็จะกลายเป็นแหล่งที่ทำให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาพบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน จนเกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง ที่สามารถพึ่งพาตนเอง ตลอดจนบริหารจัดการภายในตนเองได้ขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่บรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้นั้นการบริหารงานในองค์กรต่าง ๆ จะต้องมีการจัดระบบธรรมาภิบาลที่ดี ตลอดจนควรจัดช่องทางการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมให้กับประชาชนในทุกโอกาส เพื่อให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความคิดและความเห็นของพวกเขา อีกทั้งรัฐบาลยังต้องมีการออกนโยบายสาธารณะที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ จะต้องมีการปลูกฝังค่านิยมแห่งความเป็นพลเมือง (Citizenship) ให้กับประชาชน เพราะคำว่า พลเมือง มีมิติของการที่บุคคลเป็นผู้กระทำการ (Agency) ที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ไม่ยอมสยบต่อความอยุติธรรมทั้งปวง โดยเมื่อสร้างรากฐานและบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นเรียบร้อยแล้ว ทุกฝ่ายก็ควรตระหนักว่า การดำเนินการใดขององค์กรและชุมชนควรอยู่ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยนำให้ทุกฝ่ายในสังคมเป็นผู้ที่มีเหตุผล มีปัญญา ตลอดจนมีภูมิคุ้มกันในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้บุคคลสามารถก้าวพ้นไปจากความหลงได้ จนนำไปสู่การค้นพบความสุขที่แท้จริงต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใต้ทุน “นักวิจัยรุ่นใหม่” ตามสัญญาเลขที่.09/2554

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2544. ดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชน. [ออนไลน์]. สืบค้น 19 ตุลาคม 2554 จาก www3.cdd.go.th/plaiphraya/gvh54.doc
- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2546). *คู่มือระบบมาตรฐานงานชุมชนเครื่องชี้วัดการพัฒนาแบบบูรณาการที่ใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2547). *รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.)*. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย. 2554. [ออนไลน์]. *แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2554 จาก http://www3.cdd.go.th/narathiwat/j/index.php?option=com_Content&view=article&id=86:-4-&catid=47:2011-02-21-16-38-29&Itemid=94
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2548. *การศึกษาและพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร.” วิทยาลัยนวัตกรรมการพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษฎา แก้วเกลี้ยง. (2553). ประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน. การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 12 ประจำปี 2553 คุณภาพสังคมกับคุณภาพประชาธิปไตยไทย. น. 131-158
- กฤษฎา แก้วเกลี้ยง. (2554). ความเป็นพลเมือง สิทธิชุมชน และความเหลื่อมล้ำทางสังคม : ยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง. การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. น. 288-321.
- เกื้อ วงศ์บุญศิลป์. (2545). *ประชากรกับการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2551). *วิถีชุมชน: คู่มือการเรียนรู้ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทหนังสือดีวัน จำกัด.
- จรินทร์ บุญมัยยะ, บรรณาธิการ (2554). *ชนบทกับเมือง สู่ความอยู่ดีมีสุข*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์
- ทฤษฎีหลักของสังคมวิทยา. 2556 [ออนไลน์]. สืบค้น 23 ตุลาคม 2556 จาก <http://www.udru.ac.th/website/attachments/elearning/02/15.pdf>

- ทิพย์อรุณ สมภู. (2552). “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขต กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยวัฒน์ นิลเขต. (2543). สังคมเข้มแข็ง: คนเข้มชุมชนเข้ม. *วารสารพัฒนาสังคม* 4(43): 19-34.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2522). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นันทนา วงสวัสดิ์กุล. (2548). ภาวะความอยู่ดีมีสุขของแรงงานในภาคเกษตร เขตบางขุนเทียน. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- แนวคิดอยู่ดีมีสุขของประเทศไทย. 2554. [ออนไลน์]. สืบค้น 15 ตุลาคม 2554 จาก <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=6151.0;wap2>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อาภาภิโร (อบอู่) และเชมณัญ อินทรสุวรรณ. (2553). *ตัวชี้วัดความสุข : กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ริชแมกซ์ อินเตอร์พรีนท์.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2554. [ออนไลน์]. *ดัชนีชี้วัดความสุขในครัวเรือนและชุมชนของประเทศไทย*. สืบค้น 16 สิงหาคม 2554 จาก www.soc.cmu.ac.th/web/wites/soc-research/52-liwa.pdf.
- วิทยา เชียงกุล. (2548). *จิตวิทยาในการสร้างความสุข*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.
- เศกสิน ศรีพัฒนานุกุล และคณะ. (2552). *ดัชนีชี้วัดความสุขในครัวเรือนและชุมชนของประเทศไทย*. เชียงใหม่ : รายงานวิจัยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมพงศ์ ดุลยอนุกิจ. (2549). *สังคมศาสตร์กับการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2551. *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2546). *ดัชนีรวมความอยู่ดีมีสุขและ องค์ประกอบ*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.). (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง คืออะไร. กรุงเทพมหานคร*.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP). (2546). *รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2546*. กรุงเทพฯ- มหานคร: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง
 ของมนุษย์. *การศึกษาและพัฒนาดัชนีชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์*.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคง ของมนุษย์.
 สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมักรการ.(2534) .รายงานวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของคนไทย ศึกษา
 เปรียบเทียบระหว่าง ชาวเมืองกับชาวชนบท. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
 อำไพ หมื่นสิทธิ. (2540). “ความพึงพอใจต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเงิน ตำบลตำนาน
 อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร สาขาสังคมวิทยา คณะ
 สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Adams, W.M. (2006). "The Future of Sustainability: Re-thinking Environment and Development in the Twenty-first Century." *Report of the IUCN Renowned Thinkers Meeting*, 29–31 January 2006. Retrieved on: 2009-02-16.
- Albrecht, S. L. (1979). Correlates of Marital Happiness among the Remarried. *Journal of Marriage and Family*, 41(4), 857-867.
- Barnes, B. (2001). “ The Macro/Micro Problem and the Problem of Structure and Agency” in George Ritzer and Barry Smart (eds.). *Hand Book of Social Theory*. (pp. 341-352). London: SAGE.
- Bentall, R. P. (1992). A Proposal to Classifying Happiness as a Psychiatric Disorder, *Journal of Medical Ethics*, 18(2), 94-98.
- Betty, Y. (1982). *Introduction to Sociology*. New York: Harper & Row.
- Boyce, C. J. (2009). *Money and Happiness: Rank of Income, Affect Life Satisfaction*.
- Corvalan, C. F. et al. (1999). Health, Environment and Sustainable Development: Identifying Links and Indicators to Promote Action. *Epidemiology*, 10(5), 656-660.
- Easterlin, R. A. (2003). *Building a Better Theory of Well-being*. pp. 1-58.
- Fayers, P. M. & Hand, D. J. (2002). Casual Variables, Indicator Variables and Measurement Scale: An Example from Quality of Life. *Journal of Royal Statistical Society*. 165(2), 233-261
- Frame, B. (2005). Bhutan : A Review of Its Approach to Sustainable Development, *Development in Practice*, 15(2), 216-221.

- Frey, B. B., Daaleman, T. P., & Peyton, V. (2005). *Measuring a Dimension of Spirituality for Health Research: Validity of the Spirituality Index of Well-Being*. *Research on Aging*. SAGE.
- Gohm, C. L. et al. (1998). Culture, Parental Conflict, Marital Status, and the Subjective Well-Being of Young Adults. *Journal of Marriage and Family*, 60(2), 319-334.
- Gross National Happiness. (2554). [ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
<http://www.grossnationalhappiness.com/gnhIndex/resultGNHIndex.aspx>
- Haug, M. R. & Folmer, S. J. (1986). Longevity, Gender, and Life Quality. *Journal of Health and Social Behavior*, 27(7), 332-345.
- Lusk, M. W. & Hoff, M. D. (1994). *National Sustainable Development Strategy*. NSDS
- Moore, K. A. et al. (2004). Indicators of Child Well-Being: The Promise for Positive Youth Development. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591. 125-145.
- National Accounts of Well-Being. (2009). [ออนไลน์]. สืบค้นจาก:
www.nationalaccountsofwellbeing.org.
- National Center for Health Statistics. (2010). *Health, United States: With Special Feature on Death and Dying*. U.S. Department of Health and Human Services.
- Oishi, S. & Schimmack, U. (2010). *Culture and Well-Being: A New Inquiry Into the Psychological Wealth of Nations*. SAGE
- Oropesa, R. S. (1995). Consumer Possessions, Consumer Passions, and Subjective Well-Being. *Sociological Forum*, 10(2), 215-244.
- Oswald, A. J. (1997). Happiness and Economic Performance. *The Economic Journal*, 107(445), 1815-1831.
- Perneger, T. V. Et al. (2004). Health and Happiness in Young Swiss Adults. *Quality of Life Research*. 13(1), 171-178.
- Phillips, D. L. (1967). Mental Health Status, Social Participation, and Happiness. *Journal of Health and Social Behavior*, 8(4), 285-291.
- Phillips, D. L. (1967). Social Participation and Happiness. *Journal of Sociology*, 72(5), 479-488.

- Shields, M. A. & Price, S. W. (2005). Exploring the Economics and Social Determinants of Psychological Well-Being and Perceived Social Support in England. *Journal of Royal Statistical Society*, 168(3), 513-537.
- Shukla, R. et al. (2010). India Protection Index: An Objective Measurement of the Economic and Social Well-being of the Indian Population. *The Journal of Applied Economic Research*, 4(3), 339-367.
- Simoni, A. & Whitecross, R. W. (2007). Gross National Happiness and Heavenly Stream of Justice: Modernization and Dispute Resolution in the Kingdom of Bhutan. *The American Journal of comparative Law*, 55(1), 165-195.
- Stevenson, B. & Wolfers, J. (2008). Economic Growth and Subjective Well-Being : Reassessing the Easterlin Paradox. *Brooking Papers on Economic Activity*, 2008, 1-87.
- Subramanian, S. V. et al. (2005). Covariation in the Socioeconomic Determinants of Self Rated Health and Happiness: A Multivariate Multilevel Analysis of Individuals and Communities in the USA. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 59(8), 664-669.
- Swaminathan, M. S. (1997). Malthus and Mendels: Children for Happiness. *Politics and the Life Science*, 16(2), 219-221.
- Tack, S. & Eshleman, J. R. (1998). Marital Status and Happiness: A 17-Nation Study. *Journal of Marriage and Family*, 60(2), 527-536.
- UCN. 2006. The Future of Sustainability: Re-thinking Environment and Development in the Twenty-first Century. *Report of the IUCN Renowned Thinkers Meeting*, 29-31 January 2006
- United Nations Fund for Population Activities. (1983). *Report of Seminar on Population and Development Planning*. New York: UNFPA. Retrieved from www.nationalaccountsofwellbeing.org.
- Veenhoven, R. (2001). *Quality of Life and Happiness: Not Quite the Same*. G. DeGirolamo et al (eds), 'Salute e qualità dell vida', Centro Scientifico Editore, pp. 67-95.